

Listopad 2022

JAK ZAŁOŻYĆ, PROWADZIĆ, FINANSOWAĆ
ŚWIETLICĘ WIEJSKĄ?

Iwona Raszeja-Ossowska

Spis treści

Wprowadzenie	2
Świetlice wiejskie powoływane przez samorząd gminy	4
Świetlice w działalności organizacji pozarządowych.....	12
Organizowanie pracy świetlic wiejskich	14
Podsumowanie.....	16
Źródła.....	18

Wprowadzenie

Świetlica to budynek lub pomieszczenie przeznaczone do spędzania czasu wolnego, rekreacji, rozwijania zainteresowań i integracji lokalnych społeczności. Świetlica, to także miejsce spotkań, działań na rzecz rozwoju kultury i edukacji.

W Polsce, obok świetlic środowiskowych, świetlic szkolnych, świetlic socjoterapeutycznych, funkcjonują **świetlice wiejskie**.

Mimo wieloletniej już tradycji funkcjonowania świetlic wiejskich **nie ma oficjalnej definicji tej instytucji**.

Według GUS świetlice – to placówki kulturalne posiadające z reguły jedno pomieszczenie, niezbędny sprzęt i obejmujące swoim zasięgiem działania małe grupy środowiska lokalnego. Działalność w nich prowadzona jest zasadniczo przez działaczy społecznych przy pomocy kierownika świetlicy. Nie uważa się za świetlice jednostek, zwyczajowo określanych „świetlicami”, które nie prowadzą działalności kulturalnej, a których pomieszczenia służą do innych celów, np. do organizowania narad i konferencji, kursów zawodowych itp. GUS posługuje się także definicjami ośrodków kultury i klubów, w które na pewno wpisuje się część świetlic wiejskich¹.

Świetlica wiejska, jako centrum kultury, może być miejscem organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz miejscem spotkań i zebrań starszych mieszkańców wsi. To, jaka jest jej misja, wizja, cele, program oraz sposoby prowadzenia działalności finansowej i gospodarczej zależy od organu założycielskiego i prowadzącego.

Zgodnie z aktualnie obowiązującym orzecznictwem świetlice wiejskie stanowią obiekty użyteczności publicznej. Są to pomieszczenia przeznaczone do spędzania czasu wolnego, rekreacji i edukacji, rozwijania zainteresowań i integracji lokalnych społeczności. Samorządy gminne zakładające świetlice wiejskie realizują w ten sposób zadania służące zaspokajaniu zbiorowych potrzeb wspólnoty mieszkańców².

Nie ma szczegółowych przepisów regulujących wprost kwestie powoływania i prowadzenia świetlic wiejskich. W związku z tym świetlice wiejskie funkcjonują według różnych modeli: jako filie samorządowych instytucji kultury (np. gminnych ośrodków kultury), czy też sale – miejsca spotkań (np.

¹<https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/526,pojecie.html>, dostęp: 02.11.2022 r.

² <https://www.eporady24.pl/wynajem-swietlicy-wiejskiej-i-pobieranie-oplat,pytania,8,216,28117.html>, dostęp: 02.11.2022 r.

dla potrzeb zebrań sołeckich, spotkań kół gospodyń wiejskich). Z praktyki wynika, że najczęściej organami prowadzącymi świetlice są gminy oraz organizacje pozarządowe – stowarzyszenia i fundacje.

* * *

W dalszej części poradnika przedstawiono aspekty formalno – prawne związane z powoływaniem i prowadzeniem świetlic, w tym możliwe źródła finansowania, zarówno działalności bieżącej, jak i programowej.

Świetlice wiejskie powoływane przez samorząd gminy

Rada gminy może podjąć uchwałę w sprawie utworzenia świetlicy wiejskiej, uchwałę w sprawie regulaminu korzystania ze świetlicy wiejskiej/ ze świetlic wiejskich, czy też powołać samorządową instytucję kultury. **To, jaki status prawny gmina nada świetlicy będzie determinowało zakres prowadzenia przez świetlicę działalności, a także pozyskiwania środków na tę działalność.**

Przykład: 1.

Rada gminy podejmuje uchwałę w sprawie utworzenia świetlicy wiejskiej w miejscowości A

Rada gminy może podjąć uchwałę o powołaniu świetlicy wiejskiej.

Załącznikiem do uchwały rady gminy może być statut, w którym określa się:

- Teren działania: *świetlica wiejska jako teren swej działalności obejmuje obszar sołectwa, na terenie którego jest zlokalizowana.*
- Sposób finansowania: *świetlica wiejska finansowana jest z budżetu gminy.*
- Zasady kontroli i nadzoru: *kontrolę gospodarki finansowej świetlicy sprawuje Skarbnik Gminy, który przedkłada stosowną informację Wójtowi. Świetlica podlega nadzorowi organów gminy na zasadach określonych w statutach tych jednostek.*
- Zakres działalności: *świetlica prowadzi wielokierunkową działalność, zgodną z zapotrzebowaniem i oczekiwaniami mieszkańców.*
- Cel/ cele: *Celem świetlicy jest utworzenie bazy do integracji środowiska lokalnego oraz prowadzenie działalności kulturalnej, edukacyjnej, rekreacyjnej i sportowej.*
- Godziny otwarcia: *godziny otwarcia świetlicy dostosowane są do lokalnego zapotrzebowania, zgłoszonego przez sołectwo.*

STATUT ŚWIETLICY WIEJSKIEJ W WAGAŃCU³

Rozdział 1. Postanowienia ogólne

§ 1. 1. Świetlica wiejska w Wagańcu, ul. Dworcowa 9, zwana dalej „Świetlicą” jest placówką o charakterze kulturalnym.

2. Świetlica przeznaczona jest dla mieszkańców Gminy Waganiec, a zwłaszcza dla dzieci i młodzieży.

3. Organem prowadzącym jest Gmina Waganiec.

4. Organem nadzorującym działalność jest Wójt Gminy Waganiec.

³ Statut Świetlicy Wiejskiej w Wagańcu. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXVII/218/2017 Rady Gminy Waganiec z dnia 30 sierpnia 2017 r.

5. Kontrolę gospodarki finansowej sprawuje Skarbnik, który przedkłada stosowne informacje Wójtowi.

6. Obszarem działania jest teren Gminy Waganiec.

7. Siedziba znajduje się w budynku stanowiącym własność Gminy Waganiec w miejscowości Waganiec, ul. Dworcowa 9, 87-731 Waganiec.

8. Świetlica działa na podstawie niniejszego Statutu oraz powszechnie obowiązujących przepisów prawa.

9. Świetlica stanowi własność Gminy Waganiec, która ponosi koszty jej utrzymania.

Rozdział 2. Cele, zadania i formy działalności

§ 2. 1. Celem świetlicy jest utworzenie bazy do integracji środowiska lokalnego oraz prowadzenie działalności kulturalnej, edukacyjnej, rekreacyjnej i sportowej.

2. Świetlica jest miejscem spotkań integrującym środowisko lokalne.

3. Do zadań Świetlicy w szczególności należy:

1) organizowanie czasu wolnego dla mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży;

2) pomoc w rozwijaniu talentów i uzdolnień poprzez tworzenie kół zainteresowań;

3) realizacja projektów i programów służących zdrowemu stylowi życia, profilaktyka uzależnień;

4) prowadzenie działalności kulturalnej, sportowej i edukacyjnej adresowanej do poszczególnych grup wiekowych;

5) rozwój inicjatyw lokalnych;

6) promocja sportu masowego jako formy stylu życia i spędzania wolnego czasu;

7) popularyzacja działalności artystycznej;

8) w oparciu o bazę lokalową i sprzętową Świetlicy mogą być uruchamiane zorganizowane zajęcia edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców Gminy Waganiec.

4. Świetlica powinna mieć opracowany regulamin korzystania z pomieszczeń.

W niektórych z gmin podejmowane są uchwały rad gminy w sprawie regulaminu korzystania ze świetlic, stanowiących majątek gminy. W regulaminach takich określa się m.in. warunki odpłatnego i nieodpłatnego korzystania ze świetlic, prawa i obowiązki opiekuna świetlicy.

REGULAMIN KORZYSTANIA ZE ŚWIETLIC WIEJSKICH POŁOŻONYCH NA TERENIE GMINY JEŻÓW⁴

Rozdział 1

Postanowienia ogólne

§ 1. 1. Ustala się zasady korzystania ze świetlic wiejskich położonych na terenie Gminy Jeżów w miejscowościach: Jeżów, Przybyszyce, Rewica i Góra.

2. Świetlice wiejskie przekazywane są w użytkowanie społeczności wiejskiej celem zaspokojenia potrzeb mieszkańców wsi.

3. Działalność świetlicy wiejskiej ma na celu integrację środowiska lokalnego, inicjowanie aktywności mieszkańców działających na rzecz wsi oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i sportowej. Świetlica wiejska jest miejscem spotkań integrujących środowisko.

4. Gmina Jeżów ponosi koszty utrzymania świetlic wiejskich w zakresie:

1) remontów i modernizacji;

2) ogrzewania, dostawy energii elektrycznej, gazu, wody, odbioru ścieków i nieczystości stałych;

3) ubezpieczenia budynków i ich wyposażenia.

5. Nadzór nad świetlicami sprawuje osoba wyznaczona przez Wójta Gminy Jeżów - opiekun świetlicy lub wyznaczony przez Wójta Gminy Jeżów pracownik Urzędu Gminy w Jeżowie.

Uwaga: W niektórych gminach nie podejmuje się uchwał o powołaniu świetlicy, a jedynie uchwały w sprawie regulaminu korzystania ze świetlic wiejskich.

Opiekun świetlicy

Nie ma przepisów, które regulują pracę opiekunów świetlic. W związku z tym należy kierować się przepisami ogólnymi. Konieczne jest wzięcie pod uwagę zakresu działalności świetlicy wiejskiej. Jeśli świetlica to wyłącznie miejsce spotkań rady sołectkiej, to wystarczy zaangażowanie osoby w charakterze dozorca. Gdy świetlica ma pełnić funkcję lokalnego centrum kultury, to zaangażowany powinien być menadżer - animator. Do pracy z dziećmi zaangażować można wyłącznie osobę, która nie figuruje w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

Z praktyki wynika, że organizowanie pracy świetlicy wiejskiej powołanej przez radę gminy powierza się:

- osobom zatrudnionym na stanowisku urzędnika gminy (np. referenta). Jest to dopuszczalne, ale tylko pod warunkiem, że w strukturze organizacyjnej, określonej w regulaminie

⁴ Regulamin korzystania ze świetlic wiejskich położonych na terenie Gminy Jeżów. Załącznik do uchwały Nr XXXIV/240/2022 Rady Gminy Jeżów z dnia 28 stycznia 2022 r.

organizacyjnym urzędu przewidziano takie stanowisko (np. referent ds. upowszechniania kultury);

- osobom zaangażowanym w charakterze opiekuna świetlicy, niebędącym pracownikami urzędu gminy, na podstawie umowy (np. w oparciu o umowę zlecenie, umowę o pracę);
- sołtysom.

Sołtys – opiekun świetlicy

Do obowiązków sołtysa należy m.in. realizacja uchwał rady gminy dotyczących sołectwa (np. uchwała o powołaniu świetlicy), współdziałanie z organami gminy i radnymi w zakresie zadań publicznych (np. w zakresie kultury), współpraca z organizacjami działającymi na terenie sołectwa (np. współpraca z kołem gospodyń wiejskich z terenu danego sołectwa). Zadania te mogą uzasadniać powierzanie funkcji opiekuna świetlicy sołtysowi.

W sytuacji, gdy świetlica jest jedynie miejscem spotkań rady sołectkiej czy zebrania wiejskiego, a wszelkie koszty utrzymania i bieżących remontów ponosi gmina, to pełnienie przez sołtysa funkcji opiekuna nie jest najczęściej znaczącym obciążeniem. Jednak w wypadku, gdy sołtys ma być menadżerem obiektu i animatorem lokalnym, wówczas nakładane obowiązki opiekuna świetlicy mogą być dla niego zbyt dużym obciążeniem. Mogą także wykraczać poza jego kompetencje formalne, kwalifikacje zawodowe oraz umiejętności.

Ustalając przysługujące sołtysowi diety, rada gminy powinna mieć na uwadze zakres wszystkich stawianych przed nim zadań⁵.

W wypadku powierzenia opieki nad świetlicą powinna i ten obowiązek wziąć pod uwagę.

Uwaga: opiekun świetlicy nie jest uprawniony do ustalania stawek opłat z tytułu korzystania z mienia świetlicy. Jeśli nie dysponuje stosownym pełnomocnictwem, nie może zawierać umów i pobierać opłat z tytułu korzystania z infrastruktury świetlicy.

Źródła finansowania świetlicy

Powyżej opisany przykład dotyczy sytuacji, gdy tworzy się świetlicę, jako jednostkę, która nie posiada osobowości prawnej. Ogranicza to możliwości pozyskiwania środków na działalność świetlicy.

Podstawowym źródłem finansowania jest budżet gminy, z którego ponoszone są koszty utrzymania świetlicy.

⁵<https://www.prawo.pl/samorzad/obowiazki-soltysa-nie-sprowadzaja-sie-wylacznie-do-uczestnictwa,503113.html>, dostęp: 02.11.2022 r.

Dobłą praktyką stosowaną do rozliczeń przychodów i kosztów danej świetlicy jest wyodrębnienie subkonta.

Dobłą praktyką jest przekazywanie ewentualnych zysków z prowadzonej działalności na potrzeby świetlicy: w części lub w całości.

Obie praktyki nie mają charakteru obligatoryjnego.

O dotacje z innych źródeł na inicjatywy lokalne (np. na działalność kulturalną czy edukacyjną) mogą się ubiegać gmina i/lub organizacje społeczne z terenu działania świetlicy (np. koła gospodyń wiejskich), ewentualnie grupy nieformalne we współpracy z organizacjami pozarządowymi (lub innymi podmiotami o osobowości prawnej, zgodnie z wymaganiami donatora). **To one będą realizatorami projektu, inicjatywy. Sama świetlica będzie jedynie miejscem realizacji określonego przedsięwzięcia.**

Na terenie świetlicy można także zrealizować inicjatywy finansowane ze środków funduszu sołectkiego. Fundusz sołectki to środki finansowe wyodrębnione w budżecie gminy, które są zagwarantowane dla sołectw na wykonanie przedsięwzięć służących poprawie warunków ich życia. Aby przedsięwzięcie mogło być zrealizowane w ramach funduszu sołectkiego, musi spełniać trzy warunki: służyć poprawie życia mieszkańców, należeć do zadań własnych gminy, być zgodne ze strategią rozwoju gminy. Należy jednak pamiętać, że to zebranie wiejskie, czyli mieszkańcy danego sołectwa, a nie opiekun świetlicy czy sołtys podejmują decyzję, na co mają zostać wykorzystane ww. środki finansowe. Zatem fundusz sołectki może, ale nie musi wspierać realizację inicjatyw realizowanych w świetlicy wiejskiej. Wyodrębnienie funduszu nie jest obligatoryjne⁶.

Za korzystanie ze świetlicy wiejskiej o statusie prawnym opisanym powyżej **mogą być pobierane opłaty**, jeśli tak stanowi statut/ regulamin i prawo lokalne i nie ma przeszkód wynikających np. z wcześniej otrzymanej dotacji. Opłaty takie, co do zasady, zasilają budżet gminy, ponieważ świetlica nie prowadzi własnej gospodarki finansowej. Dobłą praktyką jest przekazywanie ewentualnego zysku na potrzeby świetlicy.

REGULAMIN KORZYSTANIA ZE ŚWIETLIC WIEJSKICH POŁOŻONYCH NA TERENIE GMINY JEŻÓW⁷

Warunki korzystania ze świetlic wiejskich

§ 2. 1. Na podstawie zawartej umowy użyczenia nieodpłatnie ze świetlic wiejskich mogą korzystać działające na terenie Gminy Jeżów:

⁶ <https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-solecki>, 02.11.2022 r.

⁷ Tamże.

1) grupy mieszkańców wsi w ramach zorganizowanych inicjatyw lokalnych, np.: zebrania wiejskie, imprezy sportowe, kulturalne (festyny), imprezy dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy Jeżów, imprezy typu Dzień Babci, Dzień Dziadka, Dzień Matki, Dzień Ojca, Dzień Dziecka, Dzień Kobiet, Spotkanie Opłatkowe, zabawy Dożynkowe, nieodpłatne szkolenia dla mieszkańców wsi, itp.;

2) stowarzyszenia, zespoły ludowe i folklorystyczne, ochotnicze straże pożarne, szkoły, kluby sportowe (...).

2. Odpłatnie udostępnia się świetlice wiejskie innym podmiotom na imprezy okolicznościowe w celach prywatnych, komercyjnych i innych na podstawie umów zawartych z Gminą Jeżów (szkolenia komercyjne, wesela, komunie, pokazy, prezentacje, spotkania przedwyborcze i inne uroczystości).

(...)

§ 3. 1. Opłata za korzystanie ze świetlicy wiejskiej obejmuje następujące składniki:

1) czynsz za wynajęcie świetlicy oraz urządzeń znajdujących się na jej wyposażeniu;

2) koszty zużycia mediów według odrębnej umownej stawki.

2. Stawki czynszu oraz pozostałe koszty określi Wójt Gminy Jeżów w drodze zarządzenia.

Możliwe jest także pobieranie opłat za korzystanie z infrastruktury świetlic. Także, jeśli budowa czy modernizacja świetlicy były współfinansowane ze środków europejskich. Trzeba jednak pamiętać, że odmiennie traktowana musi być **działalność komercyjna i niekomercyjna**, co między innymi wynika z **opisu danego programu, konkursu i umowy o współfinansowaniu oraz reguł pomocy publicznej**. W większości wypadków **nie jest możliwe prowadzenie działalności komercyjnej lub osiągnięty zysk z takiej działalności jest ograniczony**. Prowadzenie działalności komercyjnej może się m.in. wiązać z koniecznością zwrotu dotacji w części lub w całości.

W ostatnich latach świetlice wiejskie współfinansowane były przede wszystkim ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). W opinii Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi możliwe jest pobieranie opłat za udostępnianie obiektów współfinansowanych z EFRROW. **Pobieranie opłat w takim wypadku nie może być nastawione na osiągnięcie zysków, a jedynie ma zrekompenzować koszty⁸.**

Co do zasady, operacje realizowane w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 są operacjami niekomercyjnymi, gdyż ich realizacja ma na celu zaspokojenie zbiorowych potrzeb mieszkańców gminy, nie zaś wygenerowanie zysku. Jednocześnie, rozporządzenie Ministra

⁸ Pismo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17.09.2019 r.. Znak sprawy: ROW.wrt.510,128,2019, <https://prow.wzp.pl/sites/default/files/20190918101802564.pdf>, dostęp: 02.11.2022 r.

Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne”, operacje typu „Kształtowanie przestrzeni publicznej” oraz operacje typu „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego” w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. 2017 r. poz. 1737 oraz z 2018 r. poz. 154) nie zawiera przepisów, które ograniczałyby możliwość pobierania przez beneficjenta opłat od podmiotów korzystających z infrastruktury dofinansowanej ze środków Programu. Tym samym MRiRW podziela stanowisko samorządu województwa, iż „pobieranie opłat nie może być nastawione na osiągnięcie zysków a jedynie ma zrekompensować koszty”⁹.

Przykład: 2. Rada gminy podejmuje uchwałę w sprawie utworzenia samorządowej instytucji kultury (SIK) Rada gminy może podjąć uchwałę o utworzeniu samorządowej instytucji kultury dla realizacji zadań własnych gminy w zakresie organizowania i prowadzenia działalności kulturalnej.

Rada gminy w swojej uchwale o powołaniu SIK: nadaje nazwę, określa teren działania i nadaje statut.

Obowiązkiem gminy jest zaprowadzenie **rejestru instytucji kultury** i wpisanie do niego powołanych przez siebie instytucji kultury. Samorządowe instytucje kultury uzyskują **osobowość prawną** i mogą rozpocząć działalność z chwilą wpisu do rejestru prowadzonego przez organizatora.

Osobowość prawna pozwala SIK na prowadzenie samodzielnej polityki finansowej i kadrowej oraz działalności gospodarczej.

Mocną stroną SIK jest możliwość prowadzenia działalności kulturalnej i społecznej przez jedną wyspecjalizowaną instytucję.

W praktyce spotyka się samorządowe instytucje kultury, które obejmują działające na terenie danej gminy biblioteki lub też **domy kultury i świetlice wiejskie**. Nie ma przeciwwskazań by SIK tworzyło kilka **świetlic wiejskich** (np. Samorządowa Instytucja Kultury – Wiejski Ośrodek Kultury).

STATUT GMINNEGO OŚRODKA KULTURY I SPORTU W DĄBROWIE CHEŁMIŃSKIEJ¹⁰

§ 2. 1. Organizatorem Ośrodka jest gmina Dąbrowa Chełmińska.

2. Ośrodek obejmuje swoją działalnością teren gminy Dąbrowa Chełmińska w powiecie bydgoskim,

⁹ Tamże.

¹⁰ Statut Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Dąbrowie Chełmińskiej. Załącznik do Uchwały Nr XXXVIII.337.2018 Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska z dnia 15 lutego 2018 r.

w województwie Kujawsko-Pomorskim. Ośrodek może również prowadzić działania na terenie województwa Kujawsko-Pomorskiego, całej Polski, a także poza granicami kraju.

3. Siedziba Ośrodka mieści się w miejscowości Dąbrowa Chełmińska.

4. Ośrodek jest samorządową instytucją kultury posiadającą osobowość prawną.

§ 3. Ośrodek używa pieczęci podłużnej z nazwą w pełnym brzmieniu i adresem siedziby.

§ 4. W skład Ośrodka wchodzi sale i świetlice wiejskie, place zabaw, boiska sportowe

§ 5. 1. Bezpośredni nadzór nad organizacją i funkcjonowaniem Ośrodka sprawuje Wójt Gminy Dąbrowa Chełmińska.

(...)

3. Gmina Dąbrowa Chełmińska, zwana dalej „Organizatorem”, zapewnia Ośrodkowi środki finansowe niezbędne do prowadzenia działalności statutowej oraz do utrzymania obiektów, w których ta działalność jest prowadzona.

Źródła finansowania

Samorządowa instytucja kultury pokrywa koszty bieżącej działalności i zobowiązania z uzyskiwanych przychodów. Przychodami instytucji kultury są: **przychody z prowadzonej działalności, w tym ze sprzedaży składników majątku ruchomego, przychody z najmu i dzierżawy składników majątkowych, dotacje podmiotowe i celowe z budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, środki otrzymane od osób fizycznych i prawnych oraz z innych źródeł.**

Podstawową formą finansowania działalności gminnej instytucji kultury przez gminę - organizatora jest dotacja.

Organizator SIK, jeśli jest nim gmina, przekazuje instytucji kultury środki finansowe w formie dotacji:

- podmiotowej na dofinansowanie działalności bieżącej w zakresie realizowanych zadań statutowych, w tym na utrzymanie i remonty obiektów;
- celowej na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji;
- celowej na realizację wskazanych zadań i programów.

SIK mogą ubiegać się także o inne dotacje, w tym w szczególności dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) w ramach konkursów dotacyjnych, dotacje jednostek samorządu terytorialnego szczebla regionalnego. Zakres wspieranych inicjatyw jest bardzo szeroki: od dotacji inwestycyjnych po dotacje wspierające określone projekty programowe. Szczegółowe informacje na temat każdego programu ww. ministra, m.in. regulamin programu, wytyczne, wzorcowy wniosek, instrukcja dotycząca złożenia wniosku do udziału w programie, a także informacje o wynikach naboru do programu

zamieszczane są na stronie internetowej MKiDN lub instytucji zarządzającej. Cała procedura dotycząca pozyskania środków z programów odbywa się za pomocą systemu elektronicznego.

Świetlice w działalności organizacji pozarządowych

Świetlice wiejskie mogą być prowadzone przez **lokalne organizacje pozarządowe**.

Stowarzyszenie lub fundacja mogą prowadzić świetlicę wiejską, jeśli wynika to z celów i zadań określonych ich statutem.

Decyzję o powołaniu świetlicy podejmuje organ uchwałodawczy organizacji. Wskazane jest, by w swojej uchwale nadał świetlicy statut, w którym określi teren działania, cele i zadania, sposób finansowania, organy nadzoru.

W jaki sposób organizacja pozarządowa może się ubiegać o lokal na świetlicę wiejską?

Samorząd ma obowiązek współpracować z organizacjami w takim zakresie, jaki sam ustali. Nie można więc oczekiwać, że każda organizacja uzyska wsparcie, np. w postaci lokalu na działalność. Podstawą udzielenia pomocy przez władze publiczne jest program współpracy oraz ocena konkretnej oferty złożonej przez organizację. To, czy ewentualna współpraca może polegać na pomocy w postaci udostępnienia lokalu na preferencyjnych warunkach, powinno wynikać m.in. z lokalnego programu współpracy.

Jeśli w danej gminie nie ma szczegółowych procedur dotyczących udostępniania lokali organizacjom non profit (często dzieje się tak w małych miejscowościach), to starania o lokal z zasobów gminnych trzeba podejmować bezpośrednio w urzędzie gminy. Wówczas przede wszystkim należy wystosować odpowiednie pismo z prośbą (np. o nieodpłatne użyczenie, najem lub nawet przekazanie lokalu). Formułując pismo z prośbą o lokal, nie powinniśmy jednak prosić jedynie o pomieszczenie na rzecz „enigmatycznej” działalności, która będzie tam prowadzona. Konieczne jest natomiast zaprezentowanie organizacji oraz planu działań w perspektywie przynajmniej najbliższego roku. Należy za pośrednictwem pisma przekonać władze samorządowe, że organizacja będzie działać, aktywizować środowisko lokalne, wręcz odciążać władze samorządowe.

Uwaga: Gminy mogą zawierać umowy najmu/ dzierżawy lokali użytkowych m.in. z zastosowaniem prawa zamówień publicznych (np. organizując przetargi na wysokość stawki czynszu). Dotyczy to także świetlic wiejskich.

Źródła finansowania

Gmina może przekazać odpłatnie/ nieodpłatnie organizacji non profit budynek/ lokal na prowadzenie świetlicy wiejskiej lub wspierać zadania realizowane w formie zajęć świetlicowych (np. zajęcia plastyczne). Należy jednak pamiętać, że żadna ustawa, żaden przepis nie nakłada na gminę obowiązku zbycia czy najmu gminnych nieruchomości (w tym lokalowych) bezpłatnie ani też wspierania oferty programowej świetlic wiejskich.

Co do zasady, organizacje takie jak stowarzyszenia czy fundacje są instytucjami prywatnymi. Bieżącą działalność powinny pokrywać ze środków własnych. **Mogą ubiegać się o wsparcie na działalność statutową: dotacje, granty lub inne formy pomocy finansowej i niefinansowej ze środków publicznych (np. w ramach zadań zleczanych, zamówień publicznych, konkursów) i prywatnych (dotacje z funduszy krajowych i zagranicznych, dotacje fundacji korporacyjnych, wolontariat pracowniczy, wsparcie lokalnego biznesu).**

Organizowanie pracy świetlic wiejskich

Bez względu na podmiot będący organem założycielskim oraz pomiot prowadzący świetlicę wiejską jest kilka zasad wspólnych, które warto wziąć pod uwagę w organizacji i zarządzaniu placówką.

Świetlice jako centra kultury lokalnej powinny:

- działać na podstawie rocznego harmonogramu/ planu działań;
- mieć opracowany **regulamin korzystania z pomieszczeń i sprzętu**;

Regulamin korzystania z pomieszczeń i sprzętu powinien być na stałe umieszczony w widocznym miejscu. Jeśli przy świetlicy znajduje się plac zabaw lub boisko, to umieszczone na nich sprzęty powinny mieć atest, być umocowane tak, by niemożliwe było ich przestawianie oraz by spełniały inne normy bhp. Ponadto, zarówno na placu zabaw, jak i boisku, konieczne jest umieszczenie w widocznym miejscu tablicy z regulaminem korzystania z urządzeń,

- być otwarte w godzinach ustalonych w porozumieniu z mieszkańcami wsi.

W świetlicach powinno się:

- zorganizować opiekę nad zgromadzonym sprzętem i urządzeniami (dotyczy to również sposobu zamykania i otwierania świetlicy oraz przechowywania i udostępniania klucza);
- zapewnić utrzymywanie czystości w sposób systematyczny (dotyczy to samego budynku, jak i jego otoczenia);
- zorganizować opiekę nad dziećmi i młodzieżą.

Warunkiem koniecznym jest przestrzeganie przepisów sanitarnych oraz zasad bezpieczeństwa i higieny w budynku i w otoczeniu określonych przepisami dla budynków i instytucji użytku publicznego.

W pracy świetlicy warto pamiętać o takim przygotowaniu programu i organizacji pracy, by umożliwić realizację potrzeb społeczności lokalnej, np.:

- swobodne spotkanie się różnych grup społeczności lokalnej;
- wspólne działania dzieci, młodzieży, dorosłych i osób starszych;
- rozwijanie zainteresowań;
- uczestnictwo w różnorodnych zajęciach;

- twórcze spędzanie czasu wolnego;
- odrabianie lekcji i samodzielną naukę;
- organizowanie zebrań mieszkańców wsi;
- udział w różnego rodzaju kursach i szkoleniach.

W skutecznym działaniu może pomóc:

- zespół wolontariuszy;
- ciekawie i praktycznie zorganizowana siedziba świetlicy (wskazane są stoliki do pracy, miejsca do ekspozycji prac, kącik kuchenny);
- sprzęt komputerowy i dostęp do bezpłatnego Internetu;
- podstawowy zestaw słowników, encyklopedii (w formie tradycyjnej i elektronicznej).

Podsumowanie

Nie ma systemowych rozwiązań dotyczących świetlic wiejskich. Nie ma szczegółowych przepisów regulujących wprost kwestie powoływania i prowadzenia świetlic wiejskich oraz ich finansowania.

O sposobie korzystania z infrastruktury świetlic wiejskich decydują władze lokalne tj. rady gmin. To one podejmują stosowne uchwały w sprawie powołania świetlicy, utworzenia samorządowej instytucji kultury, czy też regulaminu świetlicy.

Dokonując decyzji co do modelu, według którego ma funkcjonować świetlica, warto przeprowadzić analizę potrzeb mieszkańców sołectw, jak i całej gminy. Istotna w procesie podejmowania decyzji jest także analiza możliwości organizacyjnych i finansowych. Dodatkowo, tam gdzie przeprowadzono remonty, modernizacje świetlic, dokonano zakupu wyposażenia konieczne jest uwzględnienie aspektów wynikających z zawartych umów o współfinansowaniu, jeśli wydatki zostały pokryte z dotacji.

Z informacji przekazywanych przez osoby współpracujące z Witryną Wiejską, jak i jej czytelników wynika, że najczęstsze problemy związane z prowadzeniem świetlic dotyczą funkcji opiekuna oraz źródeł finansowania. Czasem, także nieprzestrzegania prawa lokalnego. Zdarza się też, że władze gminy nakładają na sołtysa obowiązki menadżera świetlicy wiejskiej, działającej jako miejsce imprez rodzinnych, sali weselnej i zarazem domu kultury. Oczywiście bez gratyfikacji za te szczególne obowiązki. W wielu miejscach zmodernizowano i/lub wyremontowano pomieszczenia dla potrzeb świetlic wiejskich. Nie zadbano jednak o dalsze finansowanie infrastruktury, jak i działalności programowej. To tak, jakby wybudować pałac i nie mieć środków na jego utrzymanie lub powierzyć prowadzenie firmy osobie, bez stosownych kompetencji i wynagrodzenia.

Sprawy tego typu mają charakter lokalny i dlatego szczegółowe rozwiązania muszą zostać wypracowane przede wszystkim lokalnie. W rozwiązaniu problemów, czy wyborze właściwego modelu według którego ma funkcjonować świetlica mogą, a nawet powinni pomóc radni. Warto rozważyć organizację forum, debaty lokalnej. Przede wszystkim należy zgłaszać wszelkie problemy władzom (rekomendowana forma zgłaszania problemów: oficjalne pismo z potwierdzeniem odbioru).

Pomysły, które można byłoby wprowadzić systemowo, w skali ogólnopolskiej można m.in. kierować do posłów ze swojego regionu (rekomendowana forma zgłaszania problemów: oficjalne pismo z potwierdzeniem odbioru).

W wypadkach szczególnych, dotyczących kwestii finansowych (np. gdy mamy do czynienia z pobieraniem opłat, co do których mamy wątpliwości, czyje konto zasilają i na jakich zasadach) można

zgłosić naruszenie prawa w zakresie prowadzenia gospodarki finansowej w gminie do Regionalnej Izby Obrachunkowej.

Źródła

Akty prawa krajowego

- Ustawa o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1634, 1725, 1747, 1768, 1964).
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1899, z 2022 r. poz. 1846.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1360).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1327, 1265, 1812).
- Ustawa z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 194).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984r. o fundacjach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2167).
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2261).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005, 1079, 1561).

Akty prawa lokalnego

- Statut Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Dąbrowie Chełmińskiej. Załącznik do Uchwały Nr XXXVIII.337.2018 Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska z dnia 15 lutego 2018 r.
- Statut Świetlicy Wiejskiej w Wagańcu. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXVII/218/2017 Rady Gminy Waganiec z dnia 30 sierpnia 2017 r.
- Regulamin korzystania ze świetlic wiejskich położonych na terenie Gminy Jeżów. Załącznik do uchwały Nr XXXIV/240/2022 Rady Gminy Jeżów z dnia 28 stycznia 2022 r.

Źródła elektroniczne

- <https://www.prawo.pl/samorzad/obowiazki-soltysa-nie-sprowadzaja-sie-wylacznie-do-uczestnictwa,503113.html>, dostęp: 02.11.2022 r.
- <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/526,pojecie.html>, dostęp: 02.11.2022 r.
- <https://www.eporady24.pl/wynajem-swietlicy-wiejskiej-i-pobieranie-oplat,pytania,8,216,28117.html>, dostęp: 02.11.2022 r.
- <https://www.prawo.pl/samorzad/obowiazki-soltysa-nie-sprowadzaja-sie-wylacznie-do-uczestnictwa,503113.html>, dostęp: 02.11.2022 r.

- <https://witrynawiejska.org.pl/2014/02/06/jak-zgodnie-z-prawem-samorzad-moze-przekazac-organizacji-non-profit-swietlice-wiejska/>, dostęp: 02.11.2022 r.
- <https://witrynawiejska.org.pl/2016/04/12/swietlice-z-problemami/>, dostęp: 02.11.2022 r.
- Pismo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17.09.2019 r.. Znak sprawy: ROW.wrt.510,128,2019, <https://prow.wzp.pl/sites/default/files/20190918101802564.pdf>, dostęp: 02.11.2022 r.
- <https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-solecki>, dostęp: 02.11.2022 r.